

Helsingfors/Mariehamn 25.5.2026

Nr 17/26

Hänvisning Ålands lagtings skrivelser
15.4.2026, nr 60, 62, 64, 66, 68,
70, 72, 74, 76, 78 och 80/2026.

Till Justitieministeriet

Ärende Utlåtande över följande av lagtinget 15.4.2026 antagna landskapslagar:

- 1) Gymnasielag för Åland (nedan *gymnasielagen*).
- 2) Landskapslag om Ålands gymnasiemyndighet.
- 3) Landskapslag om ändring av landskapslagen om Ålands folkhögskola.
- 4) Landskapslag om ändring av landskapslagen om sysselsättningsfrämjande utbildning.
- 5) Landskapslag om ändring av landskapslagen om yrkeskompetens för lastbils- och bussförare.
- 6) Landskapslag om ändring av del V 2 kap. 9 § 4 mom. landskapslagen om barnomsorg och grundskola.
- 7) Landskapslag om ändring av landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet.
- 8) Landskapslag om ändring av 22c § 1 mom. 1, 2, 3 och 5 punkterna landskapslagen om främjande av integration.
- 9) Landskapslag om ändring av 1 § 1 mom. 2 punkten landskapslagen om en åländsk referensram för examina och övriga samlade kompetenser.

10) Landskapslag om ändring av landskapslagen om studie- och examensregister.

11) Landskapslag om ändring av 3 § 3 mom. 2 punkten informationshanteringslagen för Åland.

Ålandsdelegationen avger i det följande ett gemensamt utlåtande över ovan nämnda landskapslagar.

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll

I landskapslagstiftningen ingår gymnasielagen för Åland, landskapslagen om Ålands gymnasiemyndighet samt ändringar i åtta gällande landskapslagar. Genom lagstiftningen byter myndigheten Ålands gymnasium namn till Ålands gymnasiemyndighet. Ålands folkhögskola föreslås ingå i myndigheten.

I gymnasielagen ingår uppdaterade bestämmelser om den allmänbildande och yrkesinriktade gymnasieutbildningen och nya bestämmelser om utbildning som förbereder för examensutbildning. Utbildning som förbereder för examensutbildning är utbildning i övergångskedet mellan grundskolan och gymnasieskolan som ger möjlighet att stärka grundläggande färdigheter, få klarhet i yrkesvalet och vid behov stärka kunskaper i svenska.

I gymnasielagen ingår också bestämmelser om läroavtalsutbildning. Landskapslagen (1999:53) om Ålands folkhögskola byter namn till landskapslagen om folkhögskoleutbildning och i den lagen ingår fortsättningsvis bestämmelser om fri bildning.

Genom gymnasielagen upphävs landskapslagen (2011:13) om gymnasieutbildning (senare *den gällande gymnasielagen*) och landskapslagen (1998:59) om läroavtalsutbildning.

Avsikten är att lagstiftningen ska träda i kraft den 1 augusti 2026. Bestämmelserna om utbildning som förbereder för examensutbildning ska dock börja tillämpas först den 1 augusti 2027.

Lagstiftningsbehörigheten

Lagstiftningsbehörigheten för de rättsområden som landskapslagarna gäller faller inom flera regleringsområden enligt självstyrelselagen. Landskapslagstiftningen gäller huvudsakligen landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, undervisning, läroavtal samt socialvård i fråga om de studiesociala förmåner vilka områden hör till landskapets behörighet enligt 18 § 1, 13 och 14 punkterna i självstyrelselagen.

Undervisningsväsendet är i sin helhet underställt landskapets lagstiftning. Lagtinget har vidare behörighet att stadga bl.a. om gymnasiets mål och innehåll. Till rikets behörighet hör däremot att

bestämma vilka fordringar en läroinrättning ska fylla för att ha dimissionsrätt till statens universitet. I princip ställs inte hinder för att man genom en landskapslag utformar gymnasieundervisningen så att den till innehållet avviker från vad som gäller i riket, även till andra delar än vad som gäller finska språket. Följden kunde dock bli den, att ett dimissionsbetyg på Åland inte berättigar till inträde vid rikets högskolor om inte särskilda avtal träffas med dem (RP 73/1990 rd, s. 43 och s. 67).

Landskapet har även enligt 18 § 2 punkten i självstyrelselagen behörighet att lagstifta om landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda samt disciplinär bestraffning av landskapets tjänstemän.

Således är utgångspunkten att landskapslagstiftningen gäller angelägenheter som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet (jfr ÅD 41/10 och HD 24.1.2011, OH2010/258).

Enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen kan i en landskapslag för vinnande av enhetlighet och överskådlighet upptas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Upptagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Enligt självstyrelselagens 27 § 1 punkt hör stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelser från grundlag till rikets behörighet. Med tanke på grundlagen hänför sig landskapslagstiftningen till 16 § i grundlagen om kulturella rättigheter. På annan undervisning än sådan som avses i 16 § 1 mom. i grundlagen tillämpas 16 § 2 mom. i grundlagen. Enligt grundlagens 16 § 2 mom. ska det allmänna, enligt vad som närmare bestäms genom lag, säkerställa lika möjligheter för var och en att oavsett medellöshet enligt sin förmåga och sina särskilda behov få även annan än grundläggande utbildning samt utveckla sig själv. Bestämmelsen påför det allmänna en generell skyldighet att bland annat se till att medellöshet inte är ett hinder för att få utbildning (se RP 309/1993 rd, s. 68/I, GrUU 14/2003 rd, s. 2/I och GrUU 43/2020 rd). Ålandsdelegationen konstaterar att landskapslagstiftningen rör sådan utbildning som avses i grundlagens 16 § 2 mom.

Enligt 123 § 2 mom. i grundlagen ska bestämmelser om grunderna för annan undervisning som staten och kommunerna ordnar samt om rätten att ordna motsvarande undervisning i privata läroanstalter utfärdas genom lag. Momentet har ett nära samband med grundlagens 16 § (RP 1/1998 rd, s. 178). Med beaktande av detta och att utbildningen på gymnasienivå i landskapet är jämförbar med den i riket är grundlagens 123 § 2 mom. också av betydelse i förhållande till gymnasielagen och de övriga landskapslagarna.

Enligt gymnasielagens 1 § 1 mom. innehåller lagen bestämmelser om gymnasieutbildning samt om examen. I gymnasielagens 1 § 2 och 3 mom. finns informativa hänvisningar till annan landskapslagstiftning om sysselsättningsfrämjande utbildning och utbildning för yrkeskompetens för förare.

Gymnasieutbildning och annan utbildning på gymnasienivå definieras närmare i gymnasielagens 2 och 3 §. Med gymnasieutbildning avses allmänbildande gymnasieutbildning, yrkesinriktad gymnasieutbildning och annan utbildning på gymnasienivå.

Enligt gymnasielagens 6 § ankommer den allmänna styrningen, planeringen och utvecklingen över den utbildning och verksamhet som bedrivs med stöd av lagen på landskapsregeringen.

I gymnasielagens 7 § finns bestämmelser om utbildningsanordnare. Utbildningen enligt lagen ordnas av Ålands gymnasiemyndighet eller en fristående huvudman som har tillstånd att ordna utbildning enligt 8 §. I gymnasielagens 8–10 § finns bestämmelser om beviljande, ändring och återkallelse av anordnartillstånd för fristående huvudmän. Enligt grundlagsutskottets praxis gällande grundlagens 123 § 2 mom. har det inte ansetts vara något problem i konstitutionellt hänseende att det krävs tillstånd. Dock har understrukits lämpligheten av bunden tillståndsprövning och preciserade bestämmelser om återkallelse av tillstånd samt att tillståndsprövningen bör bindas rättsligt för att tillgång till utbildningen på lika villkor ska kunna garanteras. Den nämnda prövningen har i fråga om vissa tillstånd ansetts vara en förutsättning för att lagstiftningen ska stå i samklang med grundlagen (GrUU 74/2014 rd). Ålandsdelegationen anser att gymnasielagens 8–10 § är förenlig med dessa konstitutionella krav.

I gymnasielagens 11 § finns bestämmelser om bidrag för bedrivandet av en fristående gymnasieskola. Vid tillämpningen bör grundlagens 16 § 2 mom. beaktas eftersom bestämmelsen påför det allmänna en generell skyldighet att bland annat se till att medellöshet inte är ett hinder för att få utbildning.

I gymnasielagens 18 § finns centrala bestämmelser om grunder för examen och utbildning. Landskapsregeringen fastställer grunder för den allmänbildande och yrkesinriktade gymnasieutbildningen och för annan utbildning på gymnasienivå. I paragrafen föreskrivs närmare om de bestämmelser som landskapsregeringen ska fastställa i grunderna för utbildningarna. I 19 § finns bestämmelser om grunder för antagning till utbildning.

I gymnasielagens 3 kap. finns bestämmelser om utbildning och undervisning som är gemensamma för samtliga gymnasieutbildningar. I enlighet med 40 § i självstyrelselagen föreskrivs i gymnasielagens 17 § 1 mom. att undervisningsspråket är svenska, samt om de undantag då annat språk kan användas som undervisningsspråk

(jfr ÅD 41/10). Enligt 17 § 2 mom. får teckenspråk eller något annat alternativt kommunikationssätt användas som undervisningsspråk, om det är motiverat med hänsyn till den studerandes funktionsned-sättning och behov. På detta sätt beaktas det som föreskrivs i 17 § 3 mom. i grundlagen.

I gymnasielagens 4–6 kap. finns bestämmelser om utbildning som förbereder för examensutbildning, allmänbildande gymnasieutbildning och yrkesinriktad gymnasieutbildning. Bestämmelserna i 4 kap. om utbildning som förbereder för examensutbildning är nya. Avsikten med utbildning som förbereder för examensutbildning är att ge den studerande färdigheter att söka sig till allmänbildande eller yrkesinriktad gymnasieutbildning. Bestämmelserna i 5 kap. om allmänbildande gymnasieutbildning motsvarar i stor utsträckning bestämmelserna i den gällande gymnasielagen (LF nr 6/2025-2026, s. 30). Bestämmelserna i 6 kap. om yrkesinriktad gymnasieutbildning motsvarar delvis de i den gällande gymnasielagen (LF nr 6/2025-2026, s. 36).

I gymnasielagens 32 §, 44 §, 80 § finns bestämmelser om sökande av ändring gällande bedömning. Förfarandena och begreppen i dessa skiljer sig i viss mån från varandra, men de utgår från att en studerande ska ha rätt att få bedömningen prövad på nytt. Ålandsdelegationen konstaterar att bestämmelserna faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet till den del dessa inte hör till området för rättskipningen. De ifrågavarande paragraferna avslutas med hänvisningar till att i beslut om bedömning får ändring inte sökas genom besvär. Om besvärshörsrätt, överklagbarhet och besvärshörsförande stadgas enligt 27 § 23 punkten i rikslag (RP 73/1990 rd, s. 72–73). I 53 § i gymnasielagen (FFS 714/2018), nedan *rikets gymnasielag*, föreskrivs om motsvarande besvärshörsförbud. Därmed kan ifrågavarande bestämmelser om besvärshörsförbud intas i gymnasielagen med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen (jfr HD 24.1.2011, OH2010/258 och HD 15.6.2018, OH 2018/120).

I gymnasielagens 46 § ingår bestämmelser om studentexamen. Paragrafen motsvarar delvis i sak 28 § och 29 § i den gällande gymnasielagen. Gymnasielagens 46 § 1 mom. syftar till att göra lagen om studentexamen (FFS 502/2019) och de bestämmelser som statsrådet har utfärdat i förordning tillämpliga i landskapet i fråga om rätten att avlägga studentexamen och enskilda prov, prov och omtagning av dem, bedömning och genomförandet av examen. Ålandsdelegationen har ansett att intagandet av motsvarande bestämmelser i den gällande gymnasielagen var motiverade (ÅD 41/10, s. 2).

I 46 § 2 mom. finns en informativ hänvisning till Republikens presidents förordning om ordnandet av studentexamen på Åland (FFS 800/2021). Enligt överenskommelseförordningen ska den förvaltningsuppgift som består i att ordna studentexamen enligt den gällande gymnasielagen på Åland skötas av den

Studentexamensnämnd som avses i 2 § i lagen om studentexamen (se också ÅD 39/21). Ålandsdelegationen anser att bestämmelserna om uppgifter för rektor vid Ålands lyceum enligt gymnasielagens 46 § 3 och 4 mom. kan intas i lagen.

I gymnasielagens 51 § ingår bestämmelser om läroavtalsutbildning. I lagens 66–76 § ingår ytterligare bestämmelser om utbildning på arbetsplats. I gymnasielagens 70 § föreskrivs närmare om tillämpning av lagstiftning om arbetstagare och tjänstemän vad gäller läroavtal. Läroavtal uppvisar likheter med arbetsavtal, som utgör riksbehörighet enligt 29 § 6 punkten i självstyrelselagen, men rättsområdet läroavtal har genom en ändring av självstyrelselagen (FFS 529/1996) i sin helhet överförts till landskapets behörighet. De i landskapslagen intagna hänvisningarna till rikslagstiftning kan till den del de gäller ärenden av rikslagstiftningsnatur med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen (ÅD 37/08).

I gymnasielagens 58 § finns bestämmelser om förutsättningar för antagning som studerande till yrkesinriktad gymnasieutbildning. I 4 mom. föreskrivs att den sökandens hälsotillstånd eller funktionsförmåga inte får vara ett hinder för antagning som studerande. Dock anges också att som studerande inte antas den som på grund av sitt hälsotillstånd eller sin funktionsförmåga inte kan genomföra utbildningsrelaterade praktiska uppgifter vid en skola, på en arbetsplats eller i en annan lärandemiljö om kraven på säkerhet vid de examina och kompetensområden som avses i 59 § 1 och 2 mom. förutsätter det och hindret inte kan undanröjas med rimliga åtgärder. Motsvarande bestämmelser ingår i yrkeshögskolelag (2024:50) för Åland. I gymnasielagens 59 § föreskrivs om studier som omfattar särskilda säkerhetskrav. I yrkeshögskolelagens 24 § ingår liknande bestämmelser. Ålandsdelegationen konstaterar att yrkeshögskolelagens bestämmelser ansågs vara förenliga med grundlagen och behörighetsfördelningen (ÅD 13/24, se också GrUU 60/2010 rd).

I 71 § ingår bestämmelser om arbetarskydd för den studerande. Arbetarskyddslagstiftningen hör till rikets lagstiftningsbehörighet (RP 73/1990 rd, s. 66). Bestämmelserna kan intas i lagen med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen.

I gymnasielagens 79 § ingår bestämmelser om bedömare av kunnandet i fråga om yrkesinriktade examensdelar. Enligt bestämmelserna utser skolan två bedömare varav den andra ska företräda arbetslivet. Enligt 124 § grundlagen kan offentliga förvaltningsuppgifter anförtros andra än myndigheter endast genom lag eller med stöd av lag, om det behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgifterna och det inte äventyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning. Uppgifter som innebär betydande utövning av offentlig makt får dock ges endast myndigheter. Ålandsdelegationen bedömer att bestämmelserna är förenliga med de krav som följer av 124 § i grundlagen.

I gymnasielagens 7 kap. finns bestämmelser om trygg studiemiljö. I lagens 85 § finns bestämmelser om likabehandling som grundar sig på 6 § i grundlagen. I 88 § föreskrivs om rätten till en trygg studiemiljö. Enligt 2 mom. får de studerande inte ta med sådana föremål eller ämnen till skolan som inte får innehas enligt annan lag eller som kan äventyra säkerheten hos den studerande eller andra studerande. Inte heller föremål eller ämnen som kan användas för att skada egendom får medföras utan godtagbar orsak. I förarbetena utvecklas närmare vilka föremål och ämnen det rör sig om (LF nr 6/2025-2026, s. 59-60). Enligt 89 § kan trivselstadgan innehålla närmare regler om de föremål och ämnen som avses i 88 § 2 mom. Bestämmelserna motsvarar huvudsakligen sådana som har varit föremål för grundlagsutskottets granskning (se bl.a. GrUU 35/2013 rd och GrUU 22/2017 rd).

Även påföljande bestämmelser i 7 kap. motsvarar huvudsakligen bestämmelser i gällande rikslag eller landskapslag. Bestämmelserna i kapitlet motsvarar huvudsakligen de som finns i 7 kap. i rikets gymnasielag och 9 kap. i lagen om yrkesutbildning (FFS 531/2017). Dessa gällande riksbestämmelser baserar sig väsentligen på sådana bestämmelser som varit föremål för grundlagsutskottets bedömning (RP 41/2018 rd, s. 80 och RP 39/2017 rd, s. 357). I detaljmotiveringen har redogjorts för grundlagsutskottets praxis gällande användningen av maktmedel och rätten att granska de studerandes saker (LF nr 6/2025-2026, s. 65-68). Dylika befogenheters förenlighet med grundlagen bedömdes också vid granskningen av landskapslagstiftningen om barnomsorg och grundskola (ÅD 45/19 och HD 23.1.2020, OH2019/268). Ålandsdelegationen noterar att 10 kap. i yrkeshögskolelagen (2024:50) för Åland innehåller delvis liknande bestämmelser om åtgärder för en trygg studiemiljö (se ÅD 13/24). Ålandsdelegationen bedömer att bestämmelserna i 7 kap. inte är konstitutionellt problematiska.

I gymnasielagens 8 kap. finns bestämmelser om studerandes övriga rättigheter och skyldigheter. I lagens 110–113 § finns bestämmelser om avgiftsfrihet, avgiftsbelagd verksamhet och studiesociala förmåner. I gymnasielagens 74 § finns ytterligare bestämmelser om studiesociala förmåner gällande läroavtalsutbildning. Bestämmelserna motsvarar huvudsakligen de nuvarande bestämmelserna i 6 kap. i landskapslagen om läroavtalsutbildning.

I gymnasielagens 110 § finns bestämmelser om rätt till avgiftsfri utbildning. Av grundlagens 16 § 2 mom. följer inte nödvändigtvis avgiftsfri undervisning, om man på något annat sätt kan sörja för att mindre bemedlade har en realistisk möjlighet till utbildning (RP 309/1993 rd, s. 68).

I gymnasielagens 111 § föreskrivs när avgift kan uppbäras. Enligt 111 § 4 mom. har utbildningsanordnaren möjlighet att låta bli att ta ut

eller att sänka en avgift enligt 1 och 3 mom. med beaktande av en studerandes ekonomiska situation. Ålandsdelegationen anser att grundlagens 16 § 2 mom. bör beaktas vid tillämpningen så att någon inte utesluts från studier på grund av ekonomiska skäl (jfr ÅD 13/24, s. 5).

Bestämmelserna om avgifter kan intas i landskapslagen med stöd av 18 § 5 punkten i självstyrelselagen. Genom hänvisningen i gymnasielagens 111 § 6 mom. till landskapslagen (1993:27) om grunderna för avgifter till landskapet kan avgiftsbestämmelsen anses uppfylla kraven i grundlagens 81 § gällande skatter och avgifter.

Gymnasielagens 9 kap. innehåller bestämmelser om tillsyn. Enligt 118 § är landskapsregeringen tillsynsmyndighet för utbildning enligt lagen. Enligt förarbetena motsvarar bestämmelserna i kapitlet del III, 16 kap. i landskapslagen (2020:32) om barnomsorg och grundskola. Dessa bestämmelser i barnomsorgslagen förordnades delvis att förfalla för att de inte uppfyllde de krav som riksdagens grundlagsutskott i sin praxis har uppställt beträffande inspektioner på en plats som omfattas av hemfriden. Detta har beaktats i gymnasielagens 119 § 2 mom. (se ÅD 15/20). I 9 kap. ingår också bestämmelser om förelägganden och tvångsmedel i samband med inspektion. Bestämmelser om vite, förbud och andra tvångsmedel kan med stöd av 18 § 26 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen.

I gymnasielagens 10 kap. föreskrivs om behandling och utlämnande av uppgifter. Även i de bestämmelser som föregår detta kapitel föreskrivs om rätt eller skyldighet att få uppgifter. Åtminstone i gymnasielagens 60 § 3 mom. samt 93 och 94 § finns sådana bestämmelser om rätt eller skyldighet att få känsliga uppgifter. I gymnasielagens 123 § finns bestämmelser om behandling av känsliga uppgifter om hälsotillstånd och brottmålsdomar. Bestämmelserna kompletterar de huvudsakligen direkt tillämpliga bestämmelserna i EU:s dataskyddsförordning. Enligt artikel 6.3 i dataskyddsförordningen kan mer detaljerade bestämmelser antas på nationell nivå om bland annat lagringstider och särskilda åtgärder för att tillförsäkra en laglig och rättvis behandling av personuppgifter.

I gymnasielagens 124 § finns bestämmelser om rätt att få och lämna ut uppgifter i ärenden som gäller studerande. I 1 mom. föreskrivs om utbildningsanordnarens skyldighet att lämna uppgifter oberoende av sekretessbestämmelserna till Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården. I 2 mom. finns en förteckning över när den som för att sköta sina arbetsuppgifter har information om de studerandes hälsotillstånd och funktionsförmåga trots sekretessbestämmelserna har rätt att lämna ut nödvändiga uppgifter till dem som specificeras i punkterna. I 3 mom. föreskrivs om rätt för den som fullgör uppgifter som avses i denna lag att oberoende av tystnadsplikten lämna uppgifter till polisen som är nödvändiga för bedömningen av ett hot mot liv eller hälsa eller för förhindrande av en hotande gärning, om han

eller hon vid fullgörandet av uppgifterna har fått kännedom om omständigheter som ger skäl att misstänka att någon löper risk att bli utsatt för våld. Enligt 4 mom. ska skolan trots bestämmelser om sekretess lämna det av landskapsregeringen tillsatta organet de uppgifter som är nödvändiga när organet avgör ärenden i enlighet med 102 § 4 mom.

Med tanke på grundlagen hänför sig regleringen av personuppgifter i 124 § till bestämmelserna om skydd för privatlivet i 10 § grundlagen. Enligt 10 § 1 mom. grundlagen är vars och ens privatliv, heder och hemfrid tryggade och närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag. Enligt riksdagens grundlagsutskott ska bestämmelserna om myndigheternas rätt att få och möjlighet att lämna ut information trots sekretess med avseende på skyddet för privatliv och personuppgifter enligt 10 § 1 mom. grundlagen säkra att behandlingen av känsliga personuppgifter är nödvändig och regleringen exakt och noggrant avgränsad (GrUU 11/2024 rd). Enligt utskottet kan också behandlingen av känsliga personuppgifter under vissa förutsättningar även i myndighetsverksamhet trots grundlagen grunda sig på samtycke. Även i sådana fall ska dock säkerställas att regleringen i sin helhet skapar tillräckliga förutsättningar för ett faktiskt skydd av känsliga personuppgifter (GrUU 4/2021 rd, se också HD 20.6.2024, KKO-HD/694/2024).

Gymnasielagens 124 § motsvarar bestämmelserna i 109 § 2–5 mom. i lagen om yrkesutbildning (FFS 531/2017). Bestämmelserna var föremål för grundlagsutskottets prövning (GrUU 22/2017 rd). Ålandsdelegationen bedömer att bestämmelserna står i samklang med grundlagen.

I gymnasielagens 11 kap. finns bestämmelser om ändringssökande. I 125 § ingår bestämmelser om rättelseyrkande som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. I 126 § föreskrivs om besvär. Enligt 27 § 23 punkten i självstyrelselagen tillkommer lagstiftningsbehörigheten gällande rättskipning riket med beaktande av vad som stadgas i 25 och 26 §. Om besvärsmätt, överklagbarhet och besvärsförfarande stadgas enligt 27 § 23 punkten i rikslag (RP 73/1990 rd, s. 72–73). I 1 mom. föreskrivs en besvärstid om 14 dagar vad gäller beslut som avses i 46 § 4 mom. i gymnasielagen. Enligt detaljmotiveringen grundar sig besvärstidsfristen i detta fall på 21 § i lagen om studentexamen (LF nr 6/2025-2026, s. 84). Ålandsdelegationen instämmer i slutsatsen och anser att bestämmelsen är förenlig med 19 § 3 mom. i självstyrelselagen. Ålandsdelegationen anser att bestämmelserna om besvär också är förenliga med självstyrelselagen.

I gymnasielagens 12 kap. finns särskilda bestämmelser. Enligt 128 § tillämpas på en utbildningsanordnares personal och på bedömare av kunnandet bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar när de utför i denna lag avsedda förvaltningsuppgifter. För att kraven på rätts-säkerhet och god förvaltning ska anses vara uppfyllda i den

bemärkelse som avses i 124 § i grundlagen krävs att ärendena behandlas i enlighet med de allmänna förvaltningslagarna och att de som behandlar ärendena handlar under tjänsteansvar (t.ex. GrUU 3/2009 rd, s. 4/II, och GrUU 20/2006 rd, s. 2). Bestämmelsen är förenlig med grundlagen.

I gymnasielagens 130 § föreskrivs om exceptionella situationer. Skolan ska säkerställa att dess uppgifter kan skötas så störningsfritt som möjligt vid exceptionella situationer. Med distansundervisning i exceptionella situationer avses distansundervisning som ges till en eller flera studerandegrupper eller enskilda studerande då landskapsregeringen eller någon annan myndighet helt eller delvis stängt en skola med stöd av lagen om smittsamma sjukdomar (FFS 1227/2016) för att närundervisning inte kan ordnas på ett tryggt sätt.

Bestämmelserna har delvis sin motsvarighet i sak i del III, 2 kap. 9a § i barnomsorgs- och grundskolelagen. Med hänvisning till den bedömning som riksdagens grundlagsutskott (GrUU 18/2020 rd) gjort vid kontrollen av motsvarande rikslagstiftning har Högsta domstolen ansett att landskapslagstiftning som gäller distansundervisning i exceptionella situationer faller inom landskapets behörighet och att det inte föreligger hinder för att sådan landskapslagstiftning träder i kraft (HD 23.7.2020, OH 2020/168 och HD 15.12.2020, OH 2020/254). Ålandsdelegationen anser att bestämmelserna inte är konstitutionellt problematiska.

I gymnasielagen ingår många bestämmelser om förordningsfullmakter. Dessa ingår i 9 § 3 mom., 11 § 4 mom., 20 § 2 mom., 34 § 4 mom., 48 § 5 mom., 49 § 5 mom., 57 § 6 mom., 67 § 2 och 3 mom., 68 § 4 mom., 69 § 5 mom., 73 § 3 mom., 74 § 4 mom., 81 § 3 mom., 112 § 8 mom. och 130 § 6 mom.

Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen hör till området för lag. I grundlagens 80 § finns en motsvarande bestämmelse. Grundlagen förutsätter dessutom att det tydligt framgår hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen inte fyller de krav som grundlagen ställer, är delegeringen i konflikt med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelse från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning. Med beaktande av att innehållet i delegeringen preciseras och begränsas av den reglering som finns i gymnasielagen anser Ålandsdelegationen att delegeringsstadgandena uppfyller de krav som anges i grundlagens 80 § och självstyrelselagens 21 § 1 mom.

I övrigt har Ålandsdelegationen inget särskilt att anföra om gymnasielagen.

Närmare bestämmelser om Ålands gymnasiemyndighet finns i landskapslagen om Ålands gymnasiemyndighet. I lagen ingår delvis samma bestämmelser i sak som i 5 kap. om Ålands gymnasium i den gällande gymnasielagen. Begreppet Ålands gymnasium ändras till Ålands gymnasiemyndighet. I myndigheten ingår såsom för närvarande skolorna Ålands lyceum och Ålands yrkesgymnasium, vilka ordnar gymnasieutbildning. Uppdraget för Ålands gymnasiemyndighet utvidgas till att även omfatta den del av den fria bildningen som tillhandahålls av Ålands folkhögskola.

Enligt landskapslagens 1 § 1 mom. har Ålands gymnasiemyndighet i uppgift att ordna allmänbildande och yrkesinriktad gymnasieutbildning och annan utbildning på gymnasienivå enligt gymnasielagen för Åland och fri bildning enligt principen om livslångt lärande enligt landskapslagen (1999:53) om folkhögskoleutbildning vid skolorna Ålands lyceum, Ålands yrkesgymnasium och Ålands folkhögskola. Enligt 2 mom. kan Ålands gymnasiemyndighet bedriva service- och produktionsverksamhet och kan utföra beställningsuppdrag som stöder utbildningen. Service- och produktionsverksamheten får dock endast bedrivas i syfte att ge studerande sådan praktisk undervisning som en utbildning förutsätter. Ålands gymnasiemyndighet kan även producera kompetenshöjande utbildning för arbets- och näringslivets behov. Enligt 2 § 1 mom. är Ålands gymnasiemyndighet underställd Ålands landskapsregering.

I landskapslagens 3 § 6 mom. ingår mera detaljerade bestämmelser om när landskapsregeringen får skilja en ledamot eller en ersättare från sitt uppdrag i styrelsen. Ålandsdelegationen anser att detta beaktar det som tidigare har framförts i lagstiftningskontrollen om avsaknaden av eller alltför vaga grunder i lag om skiljandet av ledamöter i motsvarande organ (HD 11.11.2019, OH2019/227).

I landskapslagens 10 § finns bestämmelser om tryggandet av de studerandes påverkansmöjligheter. Bestämmelserna motsvarar delvis 63 § i den gällande gymnasielagen. Studerandekårernas ställning berördes i samband med lagstiftningskontrollen av den gällande gymnasielagstiftningen. Delegationen anser att inte heller de nu aktuella bestämmelserna griper in i föreningsfriheten varför de har kunnat tas in i landskapslagen (HD 24.1.2011, OH2010/258).

I landskapslagens 11 § 5 mom. ingår bestämmelser om att säga upp rektorer och förvaltningschef som motsvarar 59 § 2 mom. i den gällande gymnasielagen. Vid lagstiftningskontrollen konstaterades att bestämmelsen i någon mån är problematisk med beaktande av 18 § 3 mom. i grundlagen gällande att ingen får avskedas från sitt arbete utan laglig grund. Med beaktande av att ansvaret för och skötseln av

den egna förvaltningen i landskapet är en alldeles central del av självstyret, är det motiverat att landskapet, inom de ramar som grundlagen ger, har en prövningsrätt i frågan om var tröskeln för avskedande av ledande tjänstemän ställs i lagstiftningen. Högsta domstolen ansåg därför att stadgandet inte utgjorde en behörighetsöverskridning och att det hade kunnat tas in i landskapslagen (HD 24.1.2011, OH2010/258).

I landskapslagens 13 § 1 mom. ingår en förordningsfullmakt. Ålandsdelegationen anser att denna uppfyller de krav som anges i grundlagens 80 § och självstyrelselagens 21 § 1 mom.

I övrigt har Ålandsdelegationen inget särskilt att anföra om landskapslagen om Ålands gymnasiemyndighet.

Landskapslag om ändring av landskapslagen om Ålands folkhögskola innebär att folkhögskoleutbildningens förvaltning överförs till landskapslagen om Ålands gymnasiemyndighet i och med att folkhögskolan föreslås ingå i gymnasiemyndigheten. Utbildningsbestämmelserna om den fria bildningen i form av folkhögskoleutbildning kvarstår i lagen, som byter namn till landskapslagen om folkhögskoleutbildning.

Enligt 16 § beslutar styrelsen för Ålands gymnasiemyndighet om studieavgifter och om avgifter för studiematerial och annat som är avgiftsbelagt och storleken på avgifterna med beaktande av landskapslagen (1993:27) om grunderna för avgifter till landskapet. Bestämmelserna om avgifter kan intas i landskapslagen med stöd av 18 § 5 punkten i självstyrelselagen. Genom hänvisningen till landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet kan avgiftsbestämmelsen anses uppfylla kraven i grundlagens 81 § gällande skatter och avgifter. I övrigt har Ålandsdelegationen inget särskilt att anföra om landskapslagen om ändring av landskapslagen om Ålands folkhögskola.

De åtta övriga landskapslagarna innebär huvudsakligen tekniska anpassningar till gymnasielagen och landskapslagen om Ålands gymnasiemyndighet. Ålandsdelegationen har inget särskilt att anföra om dessa.

Ålandsdelegationen noterar att hänvisning till 18 §, inte 8 §, torde ha avsetts i 29 § 7 mom. och 33 § 3 mom. i gymnasielagen. I gymnasielagens 93 § 5 mom., 94 § 2 mom. och 124 § 1 mom. hänvisas till Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården. Efter den 1 januari 2026 sköts denna myndighets uppgifter av en ny myndighet som benämns Tillstånds- och tillsynsverket.

Ålandsdelegationens utlåtande

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger.

Närvarande Ordföranden Holm-Johansson, ledamöterna Dahlén, Leino-Sandberg, Siitari och Åkerblom.

På Ålandsdelegationens vägnar:

Marine Holm-Johansson
ordförande

Sören Silverström
sekreterare